

Baggrundsnotat: Udviklingen i indkomstfordelingen siden 1870

Der er en betydelig usikkerhed ved indkomstdata for så lang en periode. Det skyldes, at oplysningerne om indkomster for hele perioden fremskaffes i forbindelse med skatteopkrævningen. I skattelovgivningen sker der ændringer af, hvilke indkomster der er skattepligtige, og skattemyndighedernes mulighed for at kontrollere borgernes oplysninger forbedres. Personkredsen, der er skattepligtig, er også blevet udvidet siden 1870.

Udgangspunktet for belysningen af indkomstfordelingen i Danmark for hele perioden er oplysninger om indkomster, der fremkommer i forbindelse med, at der opkræves indkomstskat. Det vil sige, at indkomster, der indgår i belysningen i hele den lange periode siden 1870 frem til nu, er den, som skattemyndighedernes har ansat for skatteyderen.

Der er to forhold der særligt skal bemærkes i den sammenhæng.

Den ene er, at skattelovgivningen sætter rammer for, hvilke indkomster der opgøres. Det er derfor kun indkomst, der skal svares skat af, der indgår. Når indholdet i skattelovgivningen ændres indgår naturligvis ikke hensynet til, at de indkomster, der opgøres, skal være anvendelige til beregninger af indkomstfordeling. Samtidig har skatteyderens mulighed for underrapportering af indkomster (skattesnyd) også ændret sig over tid. Eksempelvis gør den elektroniske indberetning af indkomster, det meget vanskeligere at underrapportere, end da den enkelte selv skulle indberette indtægterne.

Det andet forhold er, at lovgivningen danner rammen for, hvilken personkreds der er skattepligtig. Der er sket markante ændringer over perioden i den personkreds, der er skattepligtig. I perioden 1870-1968 dækker skattestatistikens ansættelsesenhed alle personer med fradrag af gifte kvinder (gifte kvinders indkomst opgøres hos manden), dog indkomstansættes børn under 18 år ikke. Skattestatistikken ansættelsesenhed må anses for en god Proxy for "hustanden", da pardannelse stort set er sammenfaldende med ægteskab.

Fra 1967-68 ændres skattelovgivningen indkomstbegreb fra ansat indkomst til skattepligtig indkomst, og der er indkomstoplysninger for enlige og ægtepar. Det svarer i store træk til den tidligere ansættelsesenhed: I perioden sker der dog ændringer i samlivsformerne i form af et stigende antal samlevende, hvilket gør civilstandskategoriseringen mindre relevant som proxy for husstand. Dertil kommer, at alle personer over 15 år indkomstansættes. Det sidste betyder, at der kommer flere personer med en ansat indkomst på 0 kr. Disse forhold betyder isoleret set, at den målte ulighed øges.¹

I 1970 indføres kildeskatten, hvilket indebærer, at personkredsen blev ændret til at være alle skattepligtige personer, der anvendes som ansættelsesenhed. Da skattepligtige personer også omfatter et stort antal gifte kvinder med 0-indkomst er fordelingsberegninger baseret på denne ansættelsesenhed ikke sammenlignelig med tallene før 1970, hverken hvad angår niveau eller udvikling.

Der er således en række statistiske problemstillinger, man skal være opmærksomme på, når man belyser indkomstfordelingen for en meget lang periode, og særligt når man kommer ud over den periode, der er registerdata for.

Et problem er, at når vi går tilbage i tiden, er indkomsterne opgjort på familieniveau ud fra hovedpersonens indkomst. Det betyder eksempelvis, at når vi ikke ved noget om antallet af medlemmer i familien, så er det ikke muligt at opgøre fordelingen af indkomsterne på personniveau, men det skal gøres på familieniveau. Den gennemsnitlige familiestørrelse er faldet over tid, så indkomstfordelingen målt på familieniveau kan ikke uden problemer sammenkøbes med indkomstfordelingen på personniveau.

Tallene i slutning af 1800-tallet og starten af 1900-tallet skal tolkes med varsomhed, og generelt skal indkomstdata jo længer vi kommer tilbage i tiden tolkes med varsomhed. Det skyldes, at der i indkomstopgørelserne i forbindelse med skatteopkrævning er et større omfang af underdeklarationer, manglende selvangivelse, for lave indkomstansættelser og der sker en udbygning af kontrolmulighederne igennem århundredet. Selvom man er opmærksom på, at der er underdeklaration i forbindelse med skatteopgørelser, er det ikke muligt at foretage egentlig korrektion, fordi der ikke er estimater for omfanget.

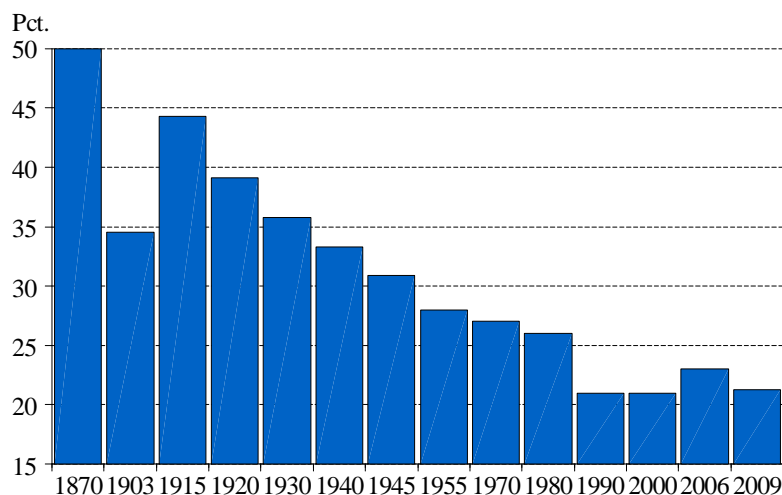
¹ 1969 er der ikke skatteoplysninger fra, da det er det sidste år før indførelsen af kildeskat, der betød at året blev et skattefrit år. Indførelsen af kildeskat betød, at skatten betales samme år som indkomsten optjenes. Før indførelsen af kildeskatten betalte man i et givent kalenderår skat af foregående års indkomst.

Uligheden er her målt ved den maksimale udjævningsprocent. $\sum_{i=1}^n \frac{|x_i - \bar{x}|}{2n\bar{x}} \cdot 100$, hvor

x_i er indkomsten for person i og n er antallet af personer, der indgår i analysen. Den maksimale udjævningsprocent angiver, hvor stor en procentdel af de samlede indkomster, der skal flyttes, for at alle personer får den samme indkomst.

Samlet set er vurderingen, at man kan få et overordnet indtryk af, hvordan indkomstfordelingen har udviklet sig over den meget lang periode, Der skal dog tages de nødvendige forbehold, når udviklingen beskrives, og udviklingen skal tolkes med varsomhed. Det skal desuden bemærkes, at det ikke er muligt at opdele i indkomsttyper, hvilket er et centralt element i beskrivelsen af udvikling i indkomstfordelingen fra 1980.

Figur 1 Den maksimale udjævningskoefficient, udvalgte år 1870 - 2009

Kilde: Sørensen, R. S. (1989): Udviklingen i den danske personlige indkomstfordeling i 1990'tallet. Afhandling ved det Statsvidenskabelige studium. Bilag 3 s. 6 og s. 18 og Danmarks Statistik (2008): 60 år i tal Danmark siden 2. verdenskrig. s. 16.